

Meertalig taal- en leesbeleid: kansen en valkuilen in kaart brengen

Sue Goossens

Inhoud

- 1. Introductie en opzet**
- 2. Wat is taalbeleid?**
 1. Definities en bouwstenen van taalbeleid
- 3. Taalbeleid in meertalige context**
 1. Onderzoek in scholen
- 4. Case study: meertalig taalbeleid in een taaldiverse context**
 1. Taalbeleid onderzoeken: context en aanpak
 2. Taalbeleid op TPS: algemene observaties en *declared*, *perceived* en *practiced* beleid
 3. Discussie en conclusie
- 5. Uitwisselen in 3 rondes (3 x 15')**
- 6. Check out**

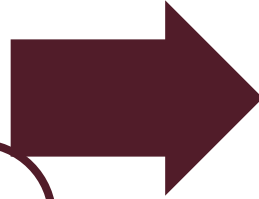
Introductie en opzet

Wie ben ik, wie zijn jullie, wat gaan we doen?

Wie ben ik?

Onderzoek (2016-2020)

- Doctoraatsonderzoeker aan ULB, Faculté de Lettres, Traduction et Communication: "Between the devil and the deep blue sea: implementing language policy in urban heteroglossic schools"
- Sociolinguïstisch-etnografisch schoolonderzoek naar implementatie van meertalig taalbeleid

Ondersteuning (2020-2024)

- Former-ondersteuner aan KU Leuven, Centrum Voor Taal en Onderwijs
- Begeleiden van schoolteams in de implementatie van een taal- en/of leesbeleid, in de schoolse, voorschoolse en buitenschoolse sectoren, alsook in het volwassenonderwijs

Wat neem ik mee?

Onderzoek (2016-2020)

- Definitie van taalbeleid die rekening houdt met **drie niveaus** (macro, meso, micro) en **drie componenten** (declared, perceived, practiced)
- Inzicht in tegenstrijdigheden, warrigheid, onvoorspelbaarheid i.v.m. planning en implementatie van taalbeleid

Ondersteuning (2020-2024)

- Definitie van taalbeleid die rekening houdt met **drie tandwielen** (effectieve taalpraktijken, krachtige leeromgeving, dynamisch implementatieproces)
- Manieren om met tegenstrijdigheden, warrigheid, onvoorspelbaarheid om te gaan

Wat vind ik interessant?

- **Doel en aanpak**

- Wat willen we bereiken? Wat zijn onze noden? Hoe ver willen we gaan?
- Hoe pakken we dat aan? Hoe evalueren we of wat we doen leidt tot ons doel?

- **Plan en implementatie**

- Hoe ver kunnen we gaan? Wat zijn de afspraken/wat is de regelgeving vanuit de overheid (macro-niveau) of de school (meso-niveau)?
- Wat doen we in de realiteit, wat gebeurt er op de klasvloer (micro-niveau)?

- **Individueel en gezamenlijk**

- Wat doe ik, wat doe jij?
- Wat doen we samen?

Wie zijn jullie?

- **Stel jezelf kort even voor**
 - Wie ben je, waar werk je en wat doe je?
 - Wat heb je gedaan op weg naar hier vandaag?
 - Wat hoop jij uit deze sessie te halen?

Opzet van de workshop

- **Doel en aanpak**

- **Doel:** je formuleert voor jezelf/je organisatie een aantal ‘volgende stappen’ in het uitwerken van een meertalig taal- of leesbeleid (korte en/of lange termijn)
- **Aanpak:** je formuleert deze ‘volgende stappen’ op basis van uitwisseling met anderen aan de hand van richtinggevende vragen

- **Plan en implementatie**

- **Plan:** ik geef een aantal theoretische kaders en een case study mee, jullie brengen expertise en/of ambitie in
- **Implementatie:** je reflecteert tijdens deze sessie over hoe dit toepasbaar is op je eigen situatie én je stelt vragen, daarna wissel je uit met andere deelnemers

- **Individueel en gezamenlijk**

- **Individueel:** jouw volgende stappen formuleren, bepalen welke vragen je interessant vindt...
- **Gezamenlijk:** uitwisselen, naar elkaar luisteren, doorvragen

Wat is taalbeleid?

Definities en componenten

Wat is taalbeleid?

Wat is taal/leesbeleid voor jou? Waar denk je aan als je deze term hoort?

Wat roept 'meertalig beleid' op?

Welke definitie/bouwsteen is voor jou nieuw?

Waarover wil je later meer opzoeken?

Wat wil je zeker meegeven aan collega's?

Taalbeleid is een set afspraken en doelen

- **Documenten:** beleidsteksten, wetten, richtlijnen, regels... over taalgebruik in een afgebakende context, vaak geformuleerd n.a.v. een ‘probleem’
- **Voorbeeld:** taalwetgeving in België
 - Probleem: oorspronkelijke *taalvrijheid* voor elk individu (1830) leidde in de praktijk tot verfransing van het openbaar leven
 - Gevolg: reeks taalwetten (cf. Vermeire, 2010)
 - Huidige situatie: drie officiële landstalen (Nederlands, Frans en Duits), drie ééntalige taalgebieden (Nederlands, Frans, Duits), één tweetalig taalgebied (Brussel-Hoofdstad)

Taalbeleid is een set afspraken en doelen

"Goeiedag, bonjour" op trein in Vilvoorde is wel degelijk fout, zegt Vaste Commissie voor Taaltoezicht in advies aan NMBS

Rik Arnoudt

© za 12 jul. 2025 12u09

🕒 update: za 12 jul. 2025 14u50

Vilvoorde, eind vorig jaar. [Een conducteur begroet reizigers met "Goeiedag, bonjour" op een trein in het station van Vilvoorde](#). Dat kan 1 reiziger niet smaken: hij dient een klacht in bij de spoorwegen omdat Vilvoorde in Vlaams-Brabant ligt en een conducteur de reizigers dus in het Nederlands moet aanspreken. "Bonjour" mocht daaraan worden toegevoegd eens de trein op Brussels grondgebied reed, enkele kilometers verderop.

In een advies bevestigt de Vaste Commissie voor Taaltoezicht dat conducteurs reizigers in het Nederlands moeten aanspreken zolang een trein in Nederlandstalig gebied rijdt. Frans kan alleen als een reiziger de conducteur zelf in de taal van Molière aanspreekt.

Taalbeleid is een proces

Van den Branden (2004, 51)

- Taalbeleid is de **structurele** en **strategische** poging van een schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de taalleerbehoefte van de leerlingen met het oog op het bevorderen van hun algehele ontwikkeling en het verbeteren van hun onderwijsresultaten.

Taalbeleid.be, Centrum voor Taal en Onderwijs (2024)

- Een schooleigen taalbeleid heeft als doel **het (taal)onderwijs te versterken** en de **taalcompetenties van leerlingen te bevorderen**. Om dat te bereiken, realiseren alle leraren effectieve taalpraktijken en worden zij hiervoor ondersteund binnen een krachtige leeromgeving. Om de veranderingen in de klas en in het team duurzaam te implementeren, doorloopt de school een dynamisch implementatieproces.

Wat is taalbeleid?

Een schooleigen taalbeleid heeft als doel het (taal)onderwijs te versterken en de taalcompetenties van leerlingen te bevorderen. Om dat te bereiken, realiseren alle leraren effectieve taalpraktijken en worden zij hiervoor ondersteund binnen een krachtige leeromgeving. Om de veranderingen in de klas en in het team duurzaam te implementeren, doorloopt de school een dynamisch implementatieproces.

Een taalbeleid slaagt er echter niet altijd in de vooropgestelde doelen te realiseren. Ontdek in deze leerbox de drie tandwielen waaraan je moet draaien om als school een strategisch taalbeleid uit te rollen dat effectief en duurzaam is.

Taalbeleid is een ajuin

Taalbeleid is drievoudig

Management

- Een expliciet plan of beleid over taalgebruik, meestal in een formeel document

Beliefs

- Algemene opvattingen over gepast taalgebruik binnen een *speech community*

Practices

- Set beschrijvende en verklarende regels die de opvattingen kunnen weergeven over gepast gedrag in een gemeenschap

Taalbeleid is drievoudig: update

Declared policy

- Een expliciet plan of beleid over taalgebruik, meestal in een formeel document
- **Wat is voorgeschreven? Wat zijn de regels?**

Perceived policy

- Algemene opvattingen over gepast taalgebruik binnen een *speech community*
- **Wat vinden we dat er hoort?**

Practiced policy

- Set beschrijvende en verklarende regels die de opvattingen kunnen weergeven over gepast gedrag in een gemeenschap
- **Wat doen mensen in de praktijk?**

Taalbeleid is percepties en praktijken

"Goeiedag, bonjour" op trein in Vilvoorde is wel degelijk fout, zegt Vaste Commissie voor Taaltoezicht in advies aan NMBS

You're really pathetic if you make a big deal out of that. What a miserable life you must have. But what's even more pathetic is that it's a valid complaint. The world is broken. We're all heading towards a world where everyone can just make each other's lives miserable.

  237   Award Share ...

You can also look at it differently. Most of the reactions here make it clear that we find this kind of behavior marginal.

For all the train travelers who (sometimes) file complaints, there's only one who is so outrageously stupid and pathetic that it made the news.

We're just blowing up one incident as if all people are so marginal, but that's not the case.

Taalbeleid is praktijk

- **Practiced policy:** wat *doen* mensen in de praktijk?
 - **Niet:** hoe wordt het uitgeschreven beleid geïmplementeerd in de praktijk?
 - **Wel:** welke regelmatige patronen kunnen we onderscheiden op vlak van taalkeuzes? Hoe wordt taalgebruik onderhandeld in interactie? Wat doen mensen gewoonlijk?
- Practiced policy = de **interactienormen** waar sprekers zich toe richten

Taalbeleid is praktijk

Wat we mensen rondom ons telkens opnieuw zien doen, heeft en invloed op ons eigen gedrag > wordt een sociale norm

Wat is op dat vlak interessant?

- Wat mensen doen
- Hoe mensen zich oriënteren op wat mensen doen

! 'Afwijkend' gedrag ten opzichte van de norm (en reacties daarop) vertelt ons ook iets over de norm

Conclusie: wat is taalbeleid?

- Taalbeleid is een strategisch **plan** gericht op het versterken van taalcompetenties
 - Het houdt rekening met context en top-down verwachtingen op het macro- en mesoniveau
 - Het heeft heldere doelen (die geëvalueerd kunnen worden)
 - Het vertrekt vanuit een gedeelde en onderbouwde, *evidence-informed* visie
- Taalbeleid is een leer- en veranderings**proces**
 - Het wordt in de praktijk gebracht door verschillende actoren (meso- en microniveau)
 - Het houdt rekening met verschillen in percepties, voorkennis, tempo...
 - Het vereist een plan van aanpak op het niveau van implementatie zelf

Wat is taalbeleid?

- Wissel uit met de persoon die naast je zit: wat neem je mee?

Welke definitie/bouwsteen is voor jou nieuw?

Waarover wil je later meer opzoeken?

Wat wil je zeker meegeven aan collega's?

Taalbeleid in meertalige context

Wat zegt het onderzoek?

Focus van taalbeleidsonderzoek

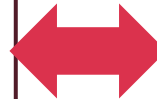
Language Policy and Planning (LPP)

- “Empirical turn” (Johnson & Ricento, 2013): onderzoek naar de omgang van mensen met taalbeleidsprocessen
 - (Socio)linguïstische methoden: etnografie, Discourse Analysis, Conversation Analysis
 - Multidisciplinair: methoden uit economie, sociologie, pedagogie...
- Tweeledige focus
 - Taalbeleidsteksten en discours op macro-niveau
 - Empirisch onderzoek naar creatie, interpretatie en *appropriation* van taalbeleid (vaak in meertalige context)

Onderzoek in scholen: meertalige context

Leerlingen

- Etnografisch onderzoek beschrijft doorgaans dat leerlingen eentalig beleid in vraag stellen en tarten door (openlijke/heimelijke) meertalige taalpraktijken
- **Speelse ‘talige sabotage’, meertalige betekenisonderhandeling** of als **daad van verzet** (cf. Bonacina-Pugh 2012, 2017; Cekaite 2012; Cekaite and Evaldsson 2008; Evaldsson and Cekaite 2010; Heller 1995; Jaspers 2005, 2015a, 2015b; Willoughby 2009).

Leerkrachten

- Worden vaak voorgesteld als voorstanders van eentalig beleid op macro- en mesoniveau (Jaspers 2016; Strobbe et al. 2016; Pulinx et al. 2017)
- **‘Monolingual habitus’** (cf. Jaspers 2018, 2) en/of **negatieve percepties** tegenover het gebruik van thuishalen door leerlingen (Pulinx et al. 2017)
- Hoewel ze ‘arbiters of their own classrooms’ language policy’ zijn (Palmer and Martínez 2013, 270), toont veel onderzoek aan dat leerkrachten eentalige structuren hebben geïnternaliseerd

Onderzoek in scholen: meertalige context

Leerkrachten (2)

- Onderzoek stelt dat leerkrachten weerstaan aan eentalige invloeden en **talige diversiteit** tóch **valoriseren** (cf. Canagarajah 2011b; Henderson 2017).
- Waardevolle stappen in het ontmantelen van alomtegenwoordig hegemonische eentalige ideaal

Leerkrachten

- Worden vaak voorgesteld als voorstanders van eentalig beleid op macro- en mesoniveau (Jaspers 2016; Strobbe et al. 2016; Pulinx et al. 2017)
- ‘**Monolingual habitus**’ (cf. Jaspers 2018, 2) en/of **negatieve percepties** tegenover het gebruik van thuishalen door leerlingen (Pulinx et al. 2017)
- Hoewel ze ‘arbiters of their own classrooms’ language policy’ zijn (Palmer and Martínez 2013, 270), toont veel onderzoek aan dat leerkrachten eentalige structuren hebben geïnternaliseerd

Onderzoek in scholen: meertalige context

- **Enerzijds:** leerkrachten als ‘trouwe soldaten’ van het systeem
 - Eentaligheid afdwingen, meertaligheid problematiseren
 - Verklaring: scholen zijn (doorgaans) eentalige plaatsen, en leraren weten niet altijd *hoe* ze talige diversiteit kunnen benutten (cf. Martínez, Hikida & Durañ 2015, 40; cf. ook Alfaro and Bartolomé 2017, 12)
- **Anderzijds:** leerkrachten als ‘kritische ontmantelaar’ van het systeem
 - Meertaligheid valoriseren
- **Zelden:** leerkrachten die afwisselen tussen beide perspectieven
 - Maar zie Creese & Blackledge 2011; Bonacina-Pugh 2013; Codó & Patiño-Santos 2014; Jaspers & Rosiers 2019)

Onderzoek in scholen: meertalige context

Vragen

- Kan je leerkrachten werkelijk plaatsen in een tegenstelling van ‘trouwe soldaat van het systeem’ versus ‘kritische ontmantelaar’? Waarom niet?
- Wat kunnen we verwachten wanneer leerkrachten een meertalig taalbeleid implementeren?

Case study: The Polyglot School

Meertalig taalbeleid in een taaldiverse context

Studie gefinancierd door de Université Libre de Bruxelles/Fédération Wallonie-Bruxelles (Action de recherche concertée) als onderdeel van het project 'Between the devil and the deep blue sea: Implementing language policy in urban heteroglossic schools' (2016-2020)

Context en aanpak

Taalbeleid onderzoeken op The Polyglot School

Context: Nederlandstalig onderwijs in Brussel

- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:** officieel tweetalige regio
- **Onderwijs is gescheiden:** Franstalig onderwijs georganiseerd door de Franse Gemeenschap, Nederlandstalig onderwijs georganiseerd door de Vlaamse Gemeenschap

Context: Nederlandstalig onderwijs in Brussel

Top 10 meest gesproken talen volgens de Taalbarometer (2001-2024)

TB1 (2001)		TB2 (2007)		TB3 (2013)		TB4 (2018)		TB5 (2024)	
Frans	95,5%	Frans	95,6%	Frans	88,5%	Frans	87,1%	Frans	81,0%
Nederlands	33,3%	Engels	35,4%	Engels	29,7%	Engels	34,4%	Engels	46,9%
Engels	33,3%	Nederlands	28,3%	Nederlands	23,1%	Nederlands	16,3%	Nederlands	22,3%
Arabisch	10,1%	Spaans	7,4%	Arabisch	17,9%	Arabisch	9,1%	Spaans	14,5%
Duits	7,1%	Arabisch	6,6%	Spaans	8,9%	Spaans	4,9%	Arabisch	11,5%
Spaans	6,9%	Italiaans	5,7%	Duits	7,0%	Italiaans	3,5%	Italiaans	6,1%
Italiaans	4,7%	Duits	5,6%	Italiaans	5,2%	Duits	3,2%	Duits	6,1%
Turks	3,3%	Portugees	1,7%	Turks	4,5%	Portugees	2,1%	Portugees	2,8%
Amazigh	3,1%	Turks	1,4%	Portugees	2,5%	Lingala	1,6%	Turks	2,8%
Portugees	1,4%	Lingala	1,0%	Amazigh	2,2%	Roemeens	1,5%	Roemeens	2,1%

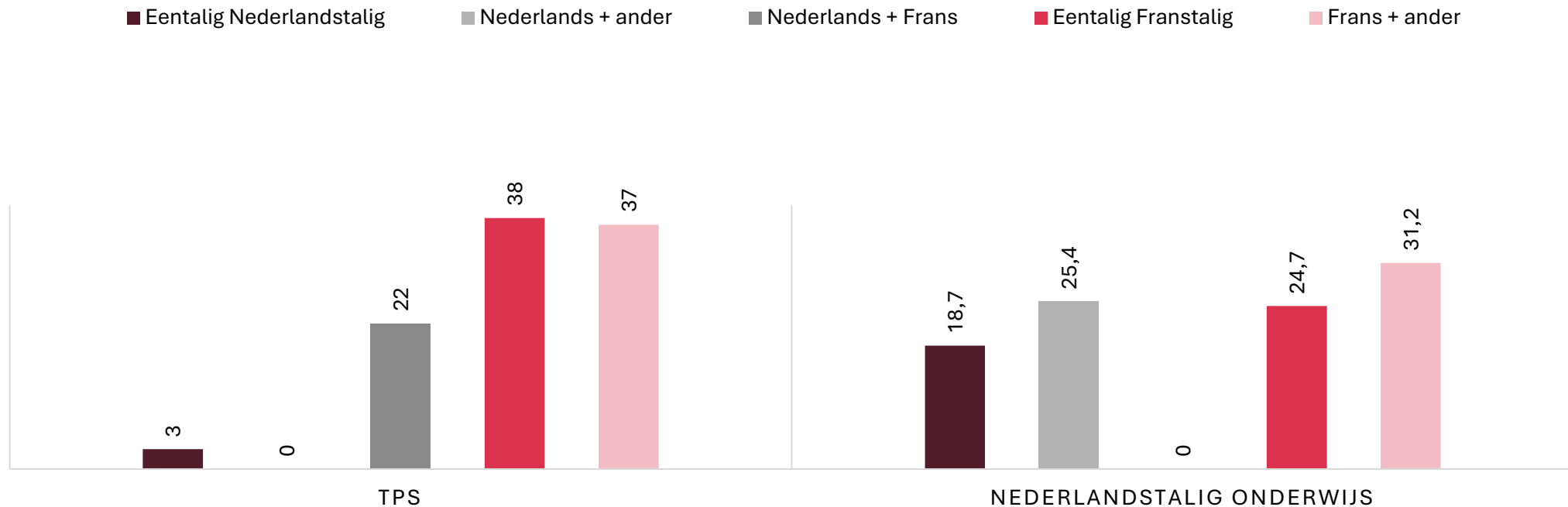
Tabel 1: Top 10 van de meest gesproken talen in Brussel – vergelijking TB1 t.e.m.TB5

Context: Nederlandstalig onderwijs in Brussel

‘Wilde’ of ‘ongestructureerde’ immersie

- Leerlingen lopen school in het Nederlandstalig onderwijs om tweetalig te worden door talige submersie (cf. Ceuleers 2008; Van Mensel 2016)
- Dit leidt op veel scholen tot de implementatie van **eentalig taalbeleid**, met als doel:
 - Nederlands bewaken en beschermen
 - Frans en andere talen inperken (de taalbon)

Context: The Polyglot School (TPS)

Gerapporteerde thuistaal TPS; gemiddelde voor Brussels Nederlandstalig onderwijs in percentages (cf. Vlaamse Gemeenschapscommissie 2019)

Context: The Polyglot School (TPS)

Middelbare school uit het GO! die tracht om te gaan met de talige diversiteit door meertaligheid expliciet een plaats te geven

[TPS] is een Nederlandstalige school van het GO! in Brussel met speciale aandacht voor meertaligheid. Wij bieden kwaliteitsvol algemeen secundair onderwijs aan, waarbij we veel belang hechten aan de begeleiding en ondersteuning van onze leerlingen en waar de nodige discipline zorgt voor een sereen leer- en leefklimaat

Extract 1: schoolreglement 2016-2017; 2017-2018 en website 2020

Duidelijke profilering als meertalig alternatief:

- Meertaligheid in het curriculum en meertalig project (Duits/Spaans; Mandarijns Chinees; CLIL-onderwijs: aardrijkskunde in het Frans, STEM in het Engels)
- Taalregels die het gebruik van andere talen dan het Nederlands toelaten

Aanpak: etnografische, (socio)linguïstische case study

Drie componenten

(Spolsky 2004; Shohamy 2006; Bonacina-Pugh 2012)

Declared: beleidsteksten, regels

Wat *plant* de school op vlak van taal?

Perceived: opvattingen, ideologie

Wat *vinden* leerkrachten dat gedaan moet worden?

Practiced: taalkeuzes in context

Wat *doen* leerkrachten?

- Hoe wordt talige diversiteit ingeperkt/getolerereerd/toegestaan/uitgenodigd?
- Hoe worden deze houdingen belichaamd door leerkrachten?

Aanpak: etnografische, (socio)linguïstische case study

- Etnografisch onderzoek laat combinatie van verschillende methodieken toe voor dataverzameling en -analyse > **holistisch**
 - Langdurige ‘participant observation’
 - Opnames van semi-gestructureerde interviews van leerkrachten en leerlingen
 - Opnames van klasinteracties
 - Foto’s van het *linguistic landscape*
 - Documentanalyse (inspectieverslagen, schoolreglement...)
- Cyclisch proces: hypothese vormen en afoetsen

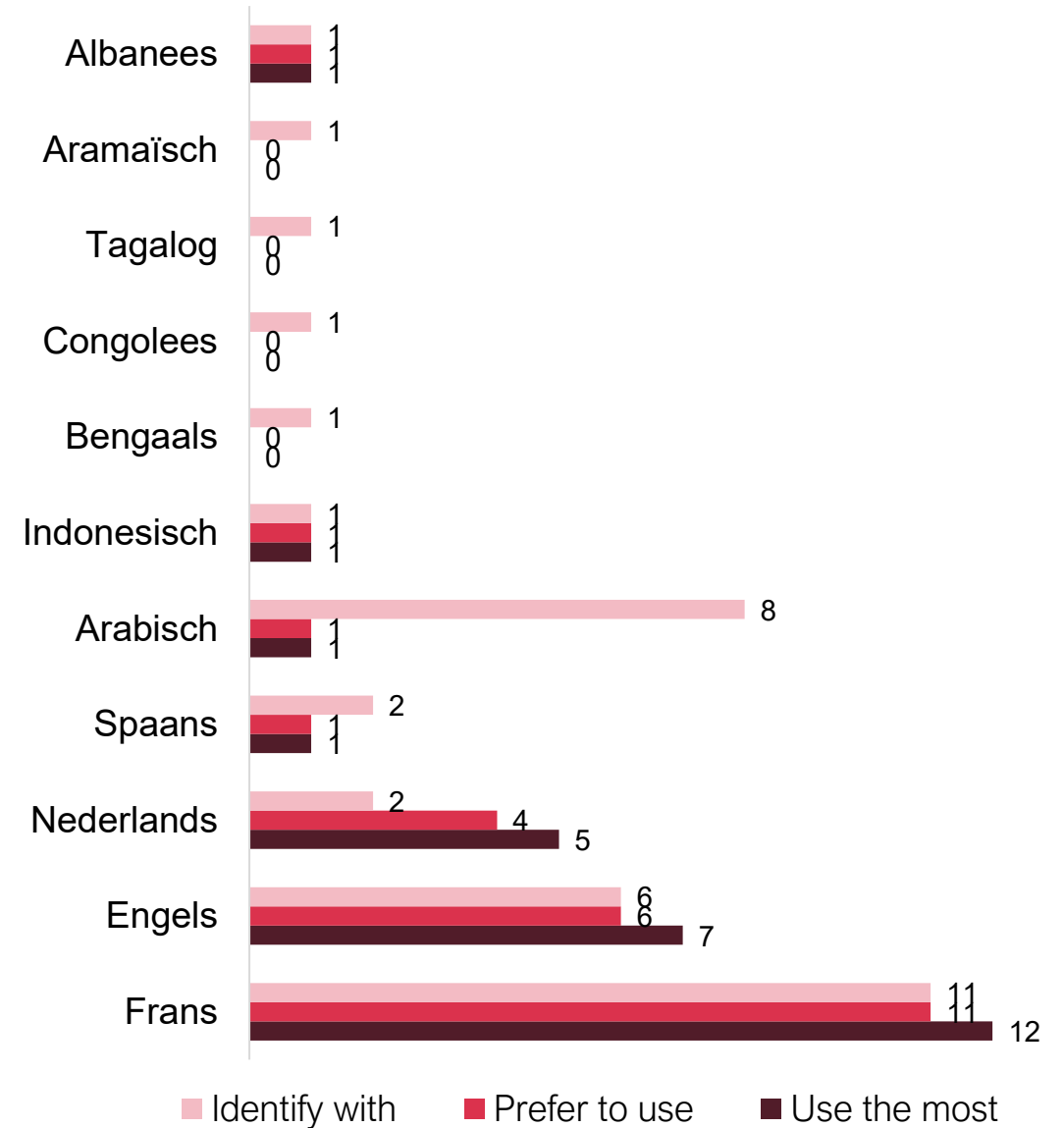
Participanten

De leerlingen van klas 2G

- 14 jongens; 7 meisjes
- Leeftijden van 14-16
- Taaldivers
- Frans als omgangstaal

En hun leerkrachten

- Nederlands als omgangstaal
- Verschillende twee- en meertaligen

Methoden en data

- **Participant observation**
- Veldnotities
- Opnames (individueel, klas)
- Semi-gestructureerde interviews
- Foto's, dagplanning, inspectieverlagen, schoolreglement...
- E-mails en correspondentie
- Krantenartikels

	Doel	Duur	Periode	Details
Fase 1	Toegang verkrijgen tot het veld	Twee maanden	Midden december 2016 tot midden-februari 2017	<ul style="list-style-type: none"> - E-mails naar 7 scholen - Telefoon naar 1 school - 5 vergaderingen op 4 scholen
Fase 2	Taalbeleid (implementatie) onderzoeken Interviews met leerlingen + informele gesprekken met leerkrachten	Vier maanden	Begin maart tot midden juni 2017	<ul style="list-style-type: none"> - ± 102 uur op de school <ul style="list-style-type: none"> o ± 94 lessen o ± 6 pauzes o 1:24:24 uur interviews - ± 10 uur op schooluitstap
Fase 3	Vaststellen van veranderingen Interviews + informele gesprekken met leerkrachten	Een maand	Midden oktober tot eind november 2017 Eén dag en nacht in april 2018	<ul style="list-style-type: none"> - ± 9 uur op de school <ul style="list-style-type: none"> o ± 4 lessen o 3:50:12 uur interviews o ± 2 pauzes - ± 24 uur op schooluitstap

Methoden en data

- Participant observation
- **Veldnotities**
- Opnames (individueel, klas)
- Semi-gestructureerde interviews
- Foto's, dagplanning, inspectieverlagen, schoolreglement...
- E-mails en correspondentie
- Krantenartikels

resp unclear	Teacher French	Resp French	Pupil lang help	Pupil informal D...	Pupil codeswitch	Pupil ask lang ...
resp incorrect answer	Teacher English	Resp English	Pupil French	Comprehension c...	Teacher c...	Teacher ...
resp feedback	Resp order	Pupils Dutch				
Teacher informal Dutch	Resp bad Dutch	Pupil resp	Pupil English	Pupil bad French	Dutch in Eng...	resp...
Teacher codeswitch	Resp absent	Pupil one-word	Pupil Arabic			
			French in building	French outside buildi...	Teacher ask l...	Pup...
				Dutch in French class	Resp Dutch	

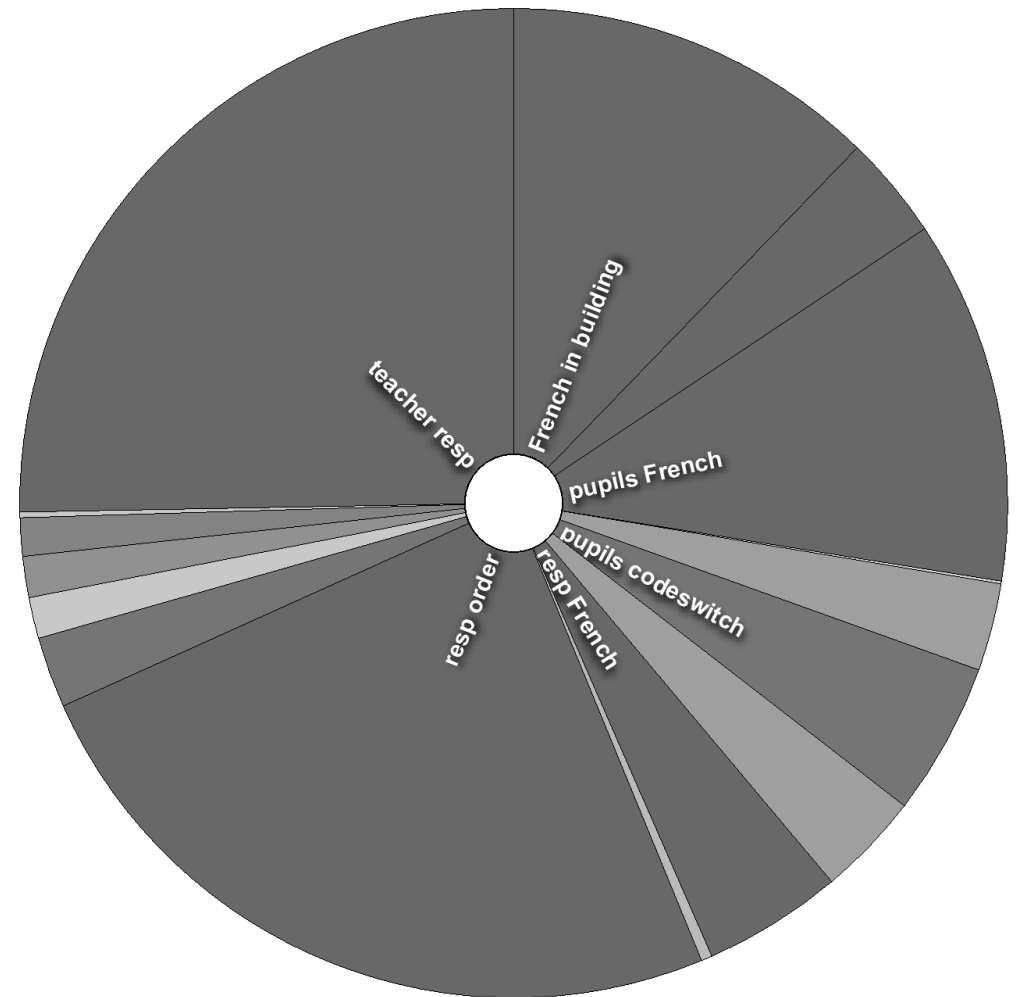
Methoden en data

- Participant observation
- Veldnotities
- **Opnames (individueel, klas)**
- Semi-gestructureerde interviews
- Foto's, dagplanning, inspectieverlagen, schoolreglement...
- E-mails en correspondentie
- Krantenartikels

	Klas	Indiv.	Les(sen)	Leraar	Leerling
8 mei	03:57:50	05:02:17	Studie Nederlands Frans Economie	Mevrouw Dirckx Mevrouw Malchair Mevrouw Degelin	Adil Vjosa
10 mei	03:11:17	03:09:09	Studie Wiskunde Geschiedenis	Mevrouw Meeus Meneer Blanco Stagiaire/mevrouw Peers	Nabil
11 mei	03:18:19	02:41:33	Studiekeuze Natuurwetenschap Nederlands Engels	Externe lesgever Meneer Blanco Mevrouw Dirckx Mevrouw Dirckx	Scott
16 mei	04:20:38	02:25:20	Nederlands Engels Geschiedenis Wiskunde	Mevrouw Dirckx Mevrouw Dirckx Stagiaire/mevrouw Peers Meneer Blanco	Tim
18 mei	03:17:50	03:30:44	Natuurwetenschap Wetenschap Engels Nederlands	Meneer Blanco Meneer Blanco Mevrouw Dirckx Mevrouw Dirckx	Jad
22 mei	02:29:11	02:29:22	Islam Engels	Meneer Idrissi Mevrouw Dirckx	Jad
23 mei	03:16:35	01:38:50	Engels Geschiedenis Wiskunde Natuurwetenschap Frans	Mevrouw Dirckx Mevrouw Peers Meneer Blanco Meneer Blanco Mevrouw Malchair	Aya
24 mei	03:12:47	03:20:37	Studie Wiskunde Geschiedenis	Mevrouw Meeus Meneer Blanco Mevrouw Peers	Tim

Methoden en data

- Participant observation
- Veldnotities
- **Opnames (individueel, klas)**
- Semi-gestructureerde interviews
- Foto's, dagplanning, inspectieverlagen, schoolreglement...
- E-mails en correspondentie
- Krantenartikels

Methoden en data

- Participant observation
- Veldnotities
- Opnames (individueel, klas)
- **Semi-gestructureerde interviews**
- Foto's, dagplanning, inspectieverlagen, schoolreglement...
- E-mails en correspondentie
- Krantenartikels

	Wie	Duur	Periode
Leerlingen	Mehdi, Dan, Scott, Tim, Michel, Adrian	00:05:44	10 mei, 2017
	Aya, Olivia	00:07:37	15 mei, 2017
	Jad, Michel, Hamza, Dan, Tim, Cédric	00:17:07 00:17:22	18 mei, 2017
	Adil, Vjosa, Noah, Nabil, Omar	00:17:02 00:17:27	18 mei, 2017
	Nina, Aya, Chloë, Lina	00:14:48 00:14:53	18 mei, 2017
	Naomi, Loubna, Adrian, Scott, Mehdi	00:13:24 00:13:35	18 mei, 2017
	Melissa	00:13:09 00:13:12	18 mei, 2017
	Leerkrachten	Meneer. Verhelst, technologie	00:33:10
Mevrouw. Dirckx, Nederlands en Engels		00:50:37	2 november, 2017
Mevrouw Malchair, Frans		00:25:20	2 november, 2017
Meneer Nollet, aardrijkskunde		00:44:48	2 november, 2017
Meneer Blanco, wiskunde, wetenschap, natuurwetenschap		00:39:23	5 november, 2017
Meneer Idrissi, Islam		00:36:54	27 november, 2017

Taalbeleid op TPS

Algemene observaties en *declared, perceived en practiced* taalbeleid

Reflectie tijdens deze case study

Doel en aanpak

Op welke noden haakt het taalbeleid van de school in/wat wil de school bereiken?

Wat vind je van hun aanpak (evidence-informed)?

Plan en implementatie

Hoe staat wat leerkrachten vinden (percepties) en doen (praktijken) in verhouding tot de regels/afspraken op de school?

Individueel en gezamenlijk

Wat doet het team?

Wat doen individuele leerkrachten?

Wat is de rol van de directie?

Wat zou je de school, de directie, het schoolteam aanraden?

Algemene observaties

- Frans is de ‘standaard’-taal in klas 2G met klasgenoten (binnen en buiten de klas) en in gesprekken met leerkrachten in de klas
 - Leerlingen die niet vloeiend zijn in het Frans, uiten hun ambitie om Frans te leren zodat ze beter kunnen praten met hun klasgenoten of met anderen buiten de school

- 1 **SG** Zijn er nog talen die jullie zouden willen leren?
- 2 **Adil** Spaans
- 3 **Vjosa** Ik, ik zou graag m'n Frans ((lacht))
- 4 **Pupils** ((lachen))
- 5 **Vjosa** Nee, nee ik zou wel, euh, bijvoorbeeld beter Frans kunnen praten
- 6 **Adil** Waarom? Da's voor de meisjes?

Transcript: interview met Adil, Vjosa, Noah, Nabil & Omar, 18 mei 2017

Algemene observaties

- De leerlingen van 2G zijn bezorgd om hun taalvaardigheid Nederlands en beseffen dat naar een Nederlandstalige school gaan om Nederlands te leren een engagement vereist om de taal ook echt te gebruiken

- 1 **SG** Wat gebeurt er met, als mensen andere talen spreken, wa gebeurt er dan? [...] in het gebouw bijvoorbeeld
- 2 **Katy** Ah, in het gebouw
- 3 **Aya** In het gebouw, dan, euh, de leraren, euh
- 4 **Katy** Ze geven een opmerking en als het is te vaak, dan ze geven een meldingfiche
- 5 **SG** Ja. En vinden jullie da goed of vinden jullie da nie zo leuk? [...]
- 6 **Aya** ((*lacht*)) Ik, ik vind da goed, want anders, euh, als we altijd Frans spreken en euhm, dan, euh, da's beter om naar een Franse school te gaan. Want, euh, al ons Nederlands is nie, euh, perfect

Transcript: interview met Aya & Katy, 15 mei, 2017

Algemene observaties

- Leerkrachten vertalen soms lesinhouden naar het Frans of andere talen om ze snel te verduidelijken
- Leerkrachten zijn bezorgd dat leerlingen het belang van Nederlands niet altijd vatten

Ik wil het zeker vermijden van, van bijvoorbeeld het Frans te gaan **stigmatiseren**, of een andere taal te stigmatiseren want ik ben voor talen, en dat ook vooral, wij zijn een meertalige school, en dus daar wil je toch ook absoluut die boodschap meegeven, **alle talen zijn evenwaardig** [...] der is geen enkele taal die minderwaardig is, verre van. Elke taal is een rijkdom, dus hoe meer talen jij kan spreken: hallelujah, des te beter. Maar (.) **hier moet je wel beseffen je zit in het Nederlandstalig onderwijs en je wilt eigenlijk euhm afstuderen in het zesde middelbaar met een niveau en een diploma waarmee je in principe doorgaat naar hoger onderwijs** [...] en dus moet die taal genuanceerd genoeg zijn, je moet academische taal kunnen gebruiken als jij da nie kan, wa ga je dan doen? (.) en dan is de keuze geweest Nederlandstalig onderwijs, ja zorg dan da je ook die academische taal beheerst, en **dus moet er altijd teruggekoppeld worden naar da Nederlands, niet omdat die andere talen minderwaardig zijn, maar omda je nu eenmaal moet zorgen da je da niveau later ook aankan.**

Interview met mevrouw Dirckx (Engels, Nederlands), 2 november 2017

Declared taalbeleid op TPS

Op papier

Tijdens de les spreek je steeds de taal van de leerkracht. In het gebouw spreek je Nederlands. Op de speelplaats mag je Nederlands, Frans of Engels spreken

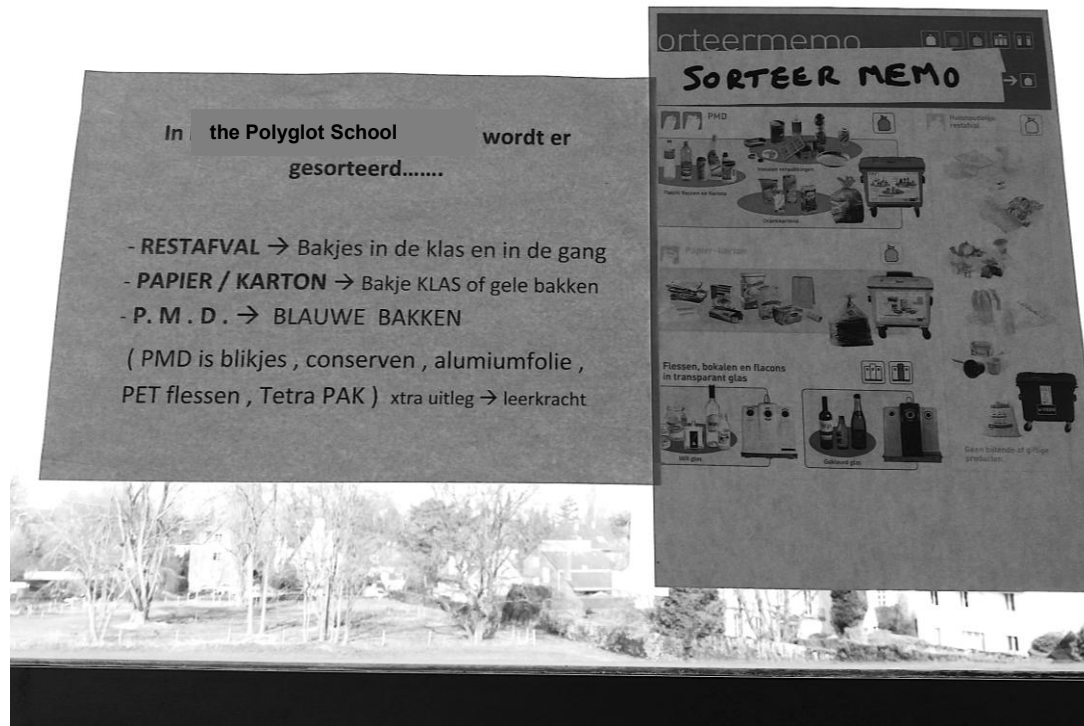
Extract: schoolreglement, 2016-2017

Volgens leerkrachten en leerlingen ('de facto')

- **Leerlingen:** “in het gebouw moeten we Nederlands spreken, op de speelplaats mogen we alle talen spreken”; “in het gebouw Nederlands en buiten het gebouw Frans, de talen die je wilt”
- **Leerkrachten:** “als leerlingen je aanspreken in de gang kan dat in het Frans, maar het is beter als ze Nederlands spreken met elkaar. Wanneer ze buiten zijn, mogen ze kiezen”; “wanneer ze het gebouw binnenkomen, is het niet toegestaan: dan is het Nederlands. Maar op de speelplaats mogen ze Frans spreken met elkaar”

Linguistic landscape in TPS

Focus op twee leerkrachten

Mevrouw Dirckx

- 35-40 jaar, recent begonnen als leerkracht na een andere carrière
- Leerkracht Nederlands in het tweede jaar en Engels in het tweede, derde en vierde jaar
- Geeft 7 uur per week les aan klas 2G
- Functioneel tweetalig Nederlands-Frans

Meneer Blanco

- 25 jaar, recent afgestudeerd
- Leerkracht wiskunde, wetenschappen, natuurwetenschappen in het tweede jaar; fysica, biologie, natuurwetenschappen, ICT en technologie in het eerste, tweede, derde en vierde jaar; wiskunde in OKAN
- Geeft 8 uur per week les aan klas 2G
- Tweetalig Frans-Nederlands door 'wilde immersie'

Perceived taalbeleid op TPS

- 1 **DIR** Ik besef ook wel dat dat de de ene taal je kan helpen in de andere taal, en in die zin probeer ik altijd wel wat flexibel te zijn dus ik probeer hen ook nie te stigmatiseren, he op vlak van de taal die zij wel kunnen en da ze da nog niet in een andere taal kunnen en **daar moet je dus een beetje flexibel in blijven als zij soms, Franstalige woorden gebruiken in het Nederlands, ja liever dat ze die gebruiken en =toch zich uit=drukken**
- 2 **SG** =dan niks= zeggen
- 3 **DIR** **Dan niks zeggen**, maar dan zal ik wel het Nederlandse equivalent aanbrengen maar ik ga hen daar niet tsk tsk tsk tsk wat heb je nu weer gezegd
- 4 **SG** ((lacht))
- 5 **DIR** Da zal ik nie doen
- 6 **SG** Ja
- 7 **DIR** Plus, het is **ik ga hen zelf- s- soms zelf ook aanmoedigen** als ik bijvoorbeeld in het Engels een term aanbreng of in het Nederlands en ik zeg hen a- je kent da woord nie ma denk is na? Kijk is wa je herkent in da woord, denk is aan je Frans, denk is aan je thuistaal, ke- kan je geen linken leggen? **En dus in die zin zal ik soms ook zelf Frans tegen hen spreken**, of Engels tegen hen spreken gewoon om hen de linken te laten leggen met woorden in een andere taal, structuren in een andere taal zodat ze en gelijkenissen en verschillen zien

Perceived taalbeleid op TPS

- Ook meneer Blanco aanvaardt meertalige verhelderingen en betekenisonderhandelingen in zijn lessen
 - **Nuance:** toegestaan als het on-topic is, de les niet verstoort en zolang zijn leerlingen hém niet aanspreken in het Frans: “ik zeg wel: spreek Nederlands, stel je vragen in het Nederlands, ik leg het uit in het Nederlands: als je de uitleg onderling in het Frans wil geven, oké, praat gewoon niet over videospellen in het Frans”

1 **BLA** Daarstraks heb ik wiskunde gegeven euh ze moesten euh oefeningen maken, er waren er twee die samenwerkten **omda ze nie wisten en ze hebben dan elkaar in het Frans uitgelegd**, oké, daarvoor heb ik gewoon mijn oren toegedaan, ik laat het elkaar in het Frans (xxx) ja, **het werkte wel dus ((ademt diep in)) als ze maar op 't einde van de les hun toets kunnen**, allez, goed kunnen maken, ben ik tevreden

Transcript: interview met meneer Blanco (wiskunde, techniek), 5 november 2017

Perceived taalbeleid op TPS

- Meneer Blanco vindt het “lui” als leerlingen Frans spreken, maar heeft er tegelijk sympathie voor, vanuit zijn ervaring als tweetalige. Mevrouw Dirckx deelt dat laatste perspectief.

1 **BLA** Lui da's ja, zoal ik zei da's (xxx) zij zijn daaraan gewoon **da's gewoon (een) automatisme da's een gemak, da's da's echt automatisme** (xxx) ga automatisch gaan zoals mijn vriendin ik heb haar leren kennen in Brussel, ik heb haar leren kennen met Franstalige vrienden, dus wij praten Frans samen [...] zij is puur Nederlandstalig

Transcript: interview met meneer Blanco (wiskunde, techniek), 5 november 2017

Tijdens de lunch hadden we ook een interessant gesprek over meertaligheid. Over hoe moeilijk het is om te verwachten dat iedere leerling Nederlands spreekt. Mevrouw Dirckx zegt daarover dat zij, **als ouder van meertalige kinderen Frans-Nederlands, merkt dat de taal die je spreekt afhangt van de persoon waarmee je spreekt**, omdat sommige personen ook een bepaald taalgebruik impliceren. Ze zegt dat ze dat merkt aan haar kinderen. Meneer Nollet en meneer Vanhellemont knikken.

Field note: gesprek tijdens de sportweek met mevrouw Dirckx (Engels, Nederlands), meneer Nollet (Frans, CLIL: aardrijkskunde) en meneer Vanhellemont

(L.O.), 20 April 2017

Perceived taalbeleid op TPS

- Meneer Blanco aanvaardt dat leerlingen kiezen wat ze spreken op de speelplaats, maar vindt het belangrijk dat ze Nederlands moeten spreken in het gebouw (vanuit persoonlijke ervaring).

1 **BLA** Ik vind da nie slecht in ieder geval dus goed ga ik ook nie zeggen ma- ma da's nie slecht want ja, dan, ja de leerlingen moeten wel Nederlands praten tijdens de lessen, ah ja, ze zijn nog vrij om hun eigen taal te praten me' hun vrienden en vriendinnen en ja ze zullen (toch het) ook wel merken aan hun punten als hun punten van Nederlands te laag zijn gaan ze wel beseffen of de ouders in ieder geval ge moet meer Nederlands praten, moet meer Nederlands lezen [...] wij, hebben alle lan- allez, mensen van alle landen hier in Brussel dus ze gaan ook andere talen praten (en dus) Afrikanen gaan Afrikaans praten, de Turken gaan Turks praten, Spanjaarden- allez da z- merken we, in dagelijks leven ma ook op school [...] maar toch komen de kinderen naar een Nederlandstalige school en nie naar een Spaanse school of- dus ze willen toch (.) nen taal leren van België dus, >allez< één van de talen dan dus

Perceived taalbeleid op TPS

- Beide leerkrachten stellen ook grenzen aan het gebruik van andere talen door leerlingen in het gebouw (in contrast met hun eerdere opvattingen dat het gebruik van andere talen door leerlingen toegestaan werd als het onbewust en ‘kort’ was).
- Ze uiten hun verlangen om het gebruik van andere talen door leerlingen in te perken:
 - Uit bezorgdheid dat frequent gebruik van Frans blootstelling aan en verwerving van Nederlands verhindert
 - Uit bezorgdheid dat het gebruik van andere talen het gezag van de leerkracht ondermijnt

Perceived taalbeleid op TPS

Ik zeg hen ook altijd wel 't is fantastisch da je die andere talen spreekt ma zorg da je elke taal voldoende gebruikt, en da Nederlands gebruiken zij thuis vaak niet [...] dus ja m- moeten ze- **dan moeten ze hun oefenmomenten hier wel op school hebben** [...] ma ik probeer hun altijd te sensibiliseren over elke taal is mooi, elke taal is goed, maar **zorgen da je voldoende oefening krijgt in deze taal, waarin je in principe gaat voortstuderen**

Transcript: interview met mevrouw Dirckx (Nederlands, Engels), 2 november 2017

Ge zijt hier voor het Nederlands te leren, maar ook, ja dan oefen jij jouw Nederlands voor later, (dan ben je) perfect tweetalig, als ik nu alles j- in het Frans ga uitleggen (en jij) ga antwoorden, ga jouw Nederlands nie oefenen en ga je later geen goeie tweetalige zijn, ga je later alleen maar Frans kunnen en een heel klein beetje Nederlands dus ja, **wat ga: (.) ga je later doen, enkel maar in Franstalige bedrijven gaan werken?**

Transcript: interview met meneer Blanco (wiskunde, techniek), 5 november 2017

Perceived taalbeleid op TPS

- Meneer Blanco zegt dat hij consequent reageert op code-switching en translanguaging door middel van vertalingen of recasts.
- Ook mevrouw Dirckx ziet het als haar verantwoordelijkheid om leerlingen het ‘juiste’, Nederlandstalige woord aan te bieden wanneer ze talen mengen.

- 1 **SG** Wa vindt ge daarvan als leerlingen wel Nederlands spreken ma daar komen woorden in van een andere taal?
- 2 **DIR** (.) euhm, ik ga hen (.) als ze tegen mij spreken of als ze dat in de les doen, dan ga ik hen altijd het juiste woord, meegeven, euhm, **door te herhalen**
- 3 **SG** Ja
- 4 **DIR** **Door hun boodschap eventueel nog is te hernemen maar in het ander woord, of hen te wijzen op, tja, da was een Frans woordje weet je ook wat het Nederlands equivalent is, of, dus altijd weer gewoon die =bewustmaking=**

Transcript: interview met mevrouw Dirckx (Nederlands, Engels), 2 november 2017

Perceived taalbeleid op TPS

- Meneer Blanco problematiseert ook zijn eigen gebruik van Frans. Hij zegt slechts sporadisch en vaak onbewust Frans te gebruiken (regel 1; 5).

- 1 **BLA** 't Is (xxx) één of twee keer gewoon ook uit automatisme in het Frans (xxx) dus ik probeer daar op te letten, maar ja, soms (.) is dadook een heel gemakkelijke (uitleg) heel snel dus (xxx) nee min en min is plus, dus. Gewoon soms, allez tachtig procent in het Nederlands en **soms vergeet ik het** en dan (xxx) in het Frans
- 2 **SG** En hebt ge ooit zo strategisch Frans gebruikt, dus omdat ge echt dacht dazze het dan misschien =sneller (konden) begrijpen=
- 3 **BLA** =euhm= niet voor wiskunde
- 4 **SG** Nee, da's nie de bedoeling
- 5 **BLA** Dus da's nie de bedoeling, (ik) **probeer echt om zo weinig mogelijk Frans te praten**
- 6 **SG** Hm
- 7 **BLA** Echt als er een (woord is dat ze) echt nie begrijpen, dan probeer ik gewoon hetzelfde woord in euh Frans te geven

Perceived taalbeleid op TPS

Mevrouw Dirckx

- Taalgebruik van leerlingen:
 - **Meertaligheid toestaan** i.k.v. de eigenheid van leerlingen, en als hefboom om zich uit te drukken en lesinhouden te begrijpen
 - **Meertaligheid inperken** om blootstelling aan (normatief correcte) Nederlandstalige input te vergroten
- Eigen taalgebruik:
 - **Flexibel taalgebruik toestaan** (maar vaak 'bruggetje' naar Nederlands)

Meneer Blanco

- Taalgebruik van leerlingen:
 - **Meertaligheid inperken** om blootstelling aan Nederlandstalige input te vergroten
 - **Meertaligheid toestaan** als hefboom voor begrip via betekenisverheldering
- Eigen taalgebruik:
 - **Flexibel taalgebruik inperken** om blootstelling aan eentalig Nederlandstalige input te vergroten
 - **Flexibel taalgebruik benutten** om begrip te verhelderen via korte vertalingen

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten aanvaarden het gebruik van Frans om woorden te verhelderen en nodigen leerlingen uit om hun talenkennis in te zetten.

1	DIR	Wat hoor je daarin welk woord herken je daarin
2	Pupil	<i>(global)</i>
3	DIR	Globaal? En op z'n Frans?
4	Nabil	<i>(xxx) globale</i>
5	Omar	<i>Globale</i>
6	DIR	Ja (.) en da komt van <i>globe</i> en wat is de <i>globe</i>
7	Pupils	<i>((praten door elkaar))</i>
8	Pupil	Da's euh
9	Pupil	De wer-
10	DIR	De wereldbol (.) dus globalisering wilt zeggen dat je (.) de- alles wat op de wereld gemaakt wordt (.) de wereld wordt voor iedereen toegankelijk, ja? Alle producten van overal worden ook overal verhandeld oké?

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten zetten zelf Frans in om inhouden te verhelderen
 - Nota: expliciete brug naar het Nederlands (einde fragment).

Mevrouw Dirckx vraagt of de leerlingen weten wat “voegen” zijn. Vjosa zegt: ‘is da nie iets erbij doen?’, en mevrouw Dirckx zegt dat dat ‘toevoegen’ is. Scott zegt nog enkele dingen over tegenwoordige tijd en verleden tijd, en mevrouw Dirckx zegt dat dat “vervoegen” is. Ze vraagt of de leerlingen ooit van “voegwoorden” gehoord hebben. [...] ze zegt dat het zal gaan over “zinnen samenvoegen”. Ze vraagt het verschil tussen enkelvoudige en samengestelde zinnen [...] Mevrouw Dirckx zegt dat het woord “voegen” eigenlijk logisch is. Ze gaat dat aantonen door het Frans te gebruiken, zo kondigt ze aan. Ze zegt: ‘en ik bedoel niet het hallucinerende middel... (.) *joints*?’. Iemand raadt: ‘de maand?’, en Mevrouw Dirckx zegt: ‘nee, niet de maand (...) (als in) *ci-joint, vous trouvez...*’. Mevrouw Dirckx tekent een muur op het bord en vraagt ‘wat is dat tussen de bakstenen?’. Noah zegt enkele keren ‘*ciment, ciment*’. Mevrouw Dirckx vraagt: ‘de...?’ en Scott zegt: ‘*joints*’. Mevrouw Dirckx zegt: ‘en op z’n Nederlands?’. Scott raadt ‘voeg... sel’, en mevrouw Dirckx zegt ‘de voegen’

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten gebruiken ook Frans in niet-pedagogische interacties: om mopjes te maken, informele gesprekken te voeren, of op een andere manier een band te scheppen of onderhouden

Mevrouw Dirckx zegt '...en voor de laatste vijf minuten heb ik internetverbinding'. De leerlingen lachen. Iemand zegt, 'morgen gaat iemand de kabel kapotmaken', waarop iemand anders '*congé-payé!*' roept. Mevrouw Dirckx lacht, '*congé-payé*, da zou goed zijn'

Field note: les Nederlands bij mevrouw Dirckx, 8 mei 2017, Frans cursief

Meneer Blanco legt nog eens uit dat het niet gaat om concrete, maar onbepaalde getallen. Het is wiskundetaal. Het maakt niet uit wat precies voor of na een gelijkheidsteken staat, soms, zegt hij 'als je da omkeert op het examen, *c'est pas grave*'

Field note: les wiskunde bij meneer Blanco, 31 mei 2017, Frans cursief

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten reageren op het gebruik van Frans met een *translation request*.

1	DIR	Then you whisk (.) whisking is usually with the egg whites (met jullie) eiwitten he die ga je (gaan) opkloppen he
2	Mehdi	Leave out
3	Pupils	((geroezemoes))
4	Pupil	Diviser
5	DIR	Dus?
6	Nina	Euh, uitscheiden
7	Pupils	((praten))
8	DIR	Delen (.) he?
9	Mehdi	Delen
10	DIR	Ja divide is opdelen (.) dus huh?
	[...]	
11	DIR	So we had to add to whisk

Transcript: les Engels met mevrouw Dirckx, 11 mei 2017, Frans cursief, Engels vetgedrukt

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten reageren soms door middel van metalinguïstische commentaar, hetgeen indirect communiceert dat Frans niet altijd volstaat of acceptabel is (>< de voorbeelden waarin dit wel geaccepteerd werd)

Mevrouw Dirckx vraagt: 'is deze informatie voor iedereen zinvol?'. Iemand vraagt: 'wat betekent dat?'. Scott antwoordt: 'die moeten *biodégradable* verpakking maken'. **Mevrouw Dirckx zegt dat we dat in het Nederlands niet zo zeggen**

Field note: les Nederlands bij mevrouw Dirckx, 15 mei 2017, Frans cursief

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten reageren ook negatief op bijdragen in het Frans wanneer deze niets met de les te maken hadden. Hoewel het *issue* eerder ‘discipline is’, wordt dit toch vaak verbonden aan ‘Frans’.

Chloë zegt iets tegen haar burens van ‘...*j’ai rien fait*’. Meneer Blanco antwoordt: ‘*moi, j’ai rien fait non plus (...)* ik zou graag hebben dat jullie zwijgen en meevolgen’

Field note: les wiskunde bij meneer Blanco, 30 mei 2017, Frans cursief

Jad zegt iets in het Frans tegen Adil en Nabil. Meneer Blanco merkt het op: “*il est quel heure*”, Jad? Ten eerste: in het Nederlands, ten tweede: werk verder’ Zijn geduld is duidelijk op. Loubna vraagt ‘*t’es italien?*’ en meneer Blanco zegt: “*t’es italien*”, kan me niet schelen: spreek Nederlands!’

Field note: les wiskunde bij meneer Blanco, 6 juni 2017, Frans cursief

Practiced taalbeleid op TPS

Mevrouw Dirckx

- **Schakelt andere talen zelf strategisch in**
- **Aanvaardt én moedigt gebruik van andere talen aan**
 - Wanneer de inhoud van de bijdrage in het Frans “correct” is. Dit stelt leerlingen in staat om zichzelf uit te drukken en lesinhouden te begrijpen (vis à vis groeiende taalvaardigheid Nederlands: combinatie met recasts en vertalingen)
- **Begrenst gebruik van andere talen**
 - Niet elke Franse éénwoorduiting wordt aanvaard als ‘bewijs’ van begrip: belangrijk om het te herhalen in het Nederlands
 - Om blootstelling aan (normatief correcte) Nederlandse taalinput te vergroten

Meneer Blanco

- **Schakelt andere talen minder vaak strategisch in**
- **Aanvaardt gebruik van andere talen**
 - Stel leerlingen in staat om snel inhouden te verhelderen en ‘mee’ te zijn
- **Begrenst gebruik van andere talen**
 - Uitingen in het Frans worden geassocieerd met een gebrek aan discipline, zeker wanneer het gaat om luide, whole-class uitingen (die off-topic zijn)

Taalbeleid op TPS

Discussie en conclusie

Taalbeleid op TPS

Is er op TPS ruimte voor meertaligheid?

Wordt meertaligheid gezien als een hefboom of een obstakel?

Wat zou je de school, de directie, het schoolteam aanraden?

Declared taalbeleid op TPS

- Meertalige accenten op TPS overschaduwden niet het Nederlandstalige karakter: geen ‘meertalige’ school, maar een “Nederlandstalige school met speciale aandacht voor meertaligheid” (zie schoolreglement)
- Waar Nederlands “vereist” kan worden en altijd is toegestaan, is het gebruik van andere talen afhankelijk van de situatie (locatie, gesprekspartner...)
- In de ‘papieren’ regels is er een voorkeur voor elite-meertaligheid (Frans, Engels, Duits, Spaans) die er in de ‘gepercipieerde’ regels niet is (“de taal die je wilt”)
 - Desondanks: geen expliciete aandacht voor translanguaging en andere flexibele vormen van meertaligheid

Perceived taalbeleid op TPS

- Leerkrachten spraken hun **investering** in meertaligheid uit
 - Steunen het *declared* taalbeleid ('de facto') en meertalig pedagogisch project
 - Beschouwen het toestaan en aanmoedigen van gebruik van andere talen dan het Nederlands in de les als een meerwaarde en een noodzaak om te leren (via scaffolding) – en niet per se als een slechte attitude/uitdaging van hun gezag
 - Taalkeuzes zijn gesitueerd: afhankelijk van spreker, locatie, onderwerp
 - Staan ook achter hun eigen gebruik van andere talen dan het Nederlands

Perceived taalbeleid op TPS

- Leerkrachten spreken tegelijk hun **afwijzing** van meertaligheid uit
 - In het *declared* taalbeleid en meertalig pedagogisch project: nadruk op belang van vereisen van Nederlands in de taalregels
 - Twijfels i.v.m. toestaan en aanmoedigen van gebruik van andere talen dan het Nederlands in de les
 - Bezorgdheid vanwege belang van instructietaal Nederlands
 - Bezorgdheid om verlies van controle over de klas
 - Negatieve percepties i.v.m. de attitudes van leerlingen en hun taalvaardigheid
- Leerkrachten twijfelen ook over hun eigen gebruik van andere talen dan het Nederlands

Perceived taalbeleid op TPS

- *Perceived* taalbeleid laat meer toe dan het *declared* beleid: ruimte voor verschillende talen in de les
- Leerkrachten zijn niet simpelweg ‘trouw’ aan het *declared* beleid, noch bieden ze louter weerstand: wisselende en soms tegenstrijdige perspectieven
- Dit doen ze om tegemoet te komen aan diverse belangen en bezorgdheden
 - Lesgeven aan talig diverse leerlingen stelt je in staat om hun voorkennis uit andere talen te activeren en te gebruiken als hefboom, maar als leerkracht in een Nederlandstalige school is heb ook je verantwoordelijkheid om leerlingen voldoende toegang te bieden tot normatief correct (eentalig) Nederlandstalige input.

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten **investeerden** in meertaligheid in hun praktijken

Gebruik van Frans tolereren en toestaan

- ‘off-stage’ én publiekelijk
- Betekenisverhelderingen

Gebruik van Frans aanmoedigen

- Taalcompetentie van leerlingen gebruiken als hefboom
 - Voorkennis activeren
 - Vertalingen, verhelderingen

Zelf Frans gebruiken

- Voorkennis activeren
- Niet-pedagogische doeleinden

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten **problematiseerden** meertaligheid in hun praktijken
 - Gebruik van Frans door leerlingen werd ‘gepoliced’
 - Recasts, vertalingen
 - Leerlingen vragen om zichzelf te verbeteren
 - Meta-linguïstische commentaar
 - Herhalingen, aanpassingen
 - Gebruik van Frans leidde soms tot conflict

Practiced taalbeleid op TPS

- Leerkrachten problematiseren het gebruik van Frans in gelijkaardige situaties waar ze het op andere momenten toestaan of uitnodigen; dit is een veruitwendiging van de tegenstrijdige belangen en bezorgdheden waar ze zich naar oriënteren in hun *perceived* policy;
 - Het gebruik van Frans en flexibel taalgebruik is een hefboom voor betekenisverheldering op korte termijn, maar een te sterke investering hierin kan een hindernis zijn voor de verwerving van het Nederlands. Om die reden wisselen leerkrachten ook zelf af tussen het gebruik van korte vertalingen (samen met het aanbieden van Nederlands) en het vereisen van eentaligheid.
 - Daarnaast: gebruik van Frans geassocieerd met het openlijk uitdagen van de autoriteit van de leerkracht.

Conclusie: tegenstrijdig gedrag

- Kan je leerkrachten werkelijk plaatsen in een binaire tegenstelling van ‘trouwe soldaat van het systeem’ versus ‘kritische ontmantelaar’?
- Wat kunnen we verwachten wanneer leerkrachten een meertalig taalbeleid implementeren?
 - Leerkrachten omarmden meertaligheid even vaak als ze het inperkten:
 - *Perceived* beleid: spraken zowel investering in als problematisering van meertaligheid uit.
 - *Practiced* beleid: legitimeerden en delegitimeerden gebruik van Frans in het klaslokaal.

Chronische wispelturigheid

- Onderzoek naar hun *perceived* en *practiced* policies toont dat leerkrachten afwisselen tussen omarmen én inperken van meertaligheid. Ze zijn zich bovendien bewust van tegenstrijdigheden en kunnen expliciteren waarom welke houding de bovenhand neemt;
 - Geen resultaat van ‘eentalige’ school of ‘onkunde’, eerder van de voortdurende afweging die leraren moeten maken tussen verschillende tegenstrijdige belangen;
 - Leerkrachten moeten een balans vinden tussen verschillende belangen als (1) lesgevers van taaldiverse leerlingen in (2) een maatschappij die belang hecht aan eentaligheid (of ‘double monolingualism’)

Uitwisselen in drie rondes

Kansen en valkuilen

Drie sets van 9 kaarten met vragen

Declared taalbeleid

- Dit is het beleid zoals het vaak uitgeschreven staat in beleidsdocumenten en (taal)regels: wat is toegestaan, wanneer en waar is het toegestaan, aan wie is het toegestaan...
- **Bijvoorbeeld:** “studenten mogen Frans spreken in de taallessen Frans”, “studenten mogen notities nemen in hun moedertaal”, “in de gebouwen gebruiken we enkel Nederlands”...

Perceived taalbeleid

- Dit heeft te maken met de perceptie van mensen: wat *zou er (niet) moeten* worden toegestaan, wat *zou er (niet) moeten* gebeuren in de praktijk?
- **Bijvoorbeeld:** “het is belangrijk om zo veel mogelijk Nederlands te spreken zodat je er vaardiger in wordt”, “Het is belangrijk dat we de taaldiversiteit van onze studenten weerspiegelen in de omgeving/lesmaterialen”...

Practiced taalbeleid

- Wat doe je in de realiteit? Wanneer bestendig je de regels, wanneer wijk je ervan af? Wanneer sta je iets toe, wanneer moedig je iets aan, wanneer tolereer je iets?
- **Bijvoorbeeld:** “soms vergelijk ik woorden over talen heen om betekenissen te verduidelijken”, “soms sta ik studenten toe om inhoud te verduidelijken aan lesgenoten in andere talen”...

Drie sets van 9 kaarten met vragen

	Effectieve taalpraktijken	Krachtige leeromgeving	Dynamisch implementatieproces
Declared beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn de huidige afspraken? • Op welke wetenschappelijke inzichten baseren we ons? • Wat zijn onze ambities? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hebben (alle) relevante actoren kennis van de huidige afspraken? 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie is betrokken bij uitschrijven? • Wat mag/moet (niet) en wie bepaalt dat? • Met welke afspraken en kaders moeten we rekening houden? • Welke instrumenten zijn er om effectiviteit op te volgen? • Is interne communicatie helder?
Perceived beleid	<ul style="list-style-type: none"> • Is er een gedeelde visie of zijn meningen verdeeld? • Wat zijn jouw ambities, denk je dat anderen ze delen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe professionaliseren i.v.m. meertaligheid? • Welke ondersteuning bieden we? • Heeft iedereen toegang tot wetenschappelijk onderbouwde handvaten? • Hoe wordt er gecommuniceerd i.v.m. wetenschappelijke inzichten? • Kan je 'kritische vrienden' inschakelen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie communiceert er over wetenschappelijke inzichten? • Hoe volg je op of actoren op vlak van visie 'mee' zijn met het beleid? • Welke doelen kan je gefaseerd uitrollen? Wat doe je op korte, en wat op lange termijn?
Practiced beleid		<ul style="list-style-type: none"> • Welke interne partnerschappen kunnen bijdragen? • Welke externe partnerschappen kunnen bijdragen? • Welke materialen en tools zijn er nodig? • Welke kansen zijn er om collectief te leren? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe volg je op of actoren in hun handelen 'mee' zijn met het beleid? • Hoe worden nieuwe collega's geïnformeerd over het beleid? • Hoe kan je omgaan met weerstand? • Welke 'rollen' zijn er nodig voor implementatie?

Take-home fiche

Wat neem je mee?

Take-home: SWOT o.b.v. uitwisseling

- Wat doen we goed, waar kunnen we in groeien, welke kansen zijn er, en welke bedreigingen?
 - Op basis van wat jij al doet/goed doet / wat een ander benoemt als sterkte
 - Op basis van wat jou inspireert van een ander / wat een ander reeds geleerd heeft
 - ...
- Ondergebracht in declared, perceived, practiced...
 - Maar: mogelijkheid om vertaalslag te maken naar de drie tandwielen

Take-home: SWOT o.b.v. uitwisseling

- Gebeten door meertalig taal- of leesbeleid? Laat de SWOT niet liggen!

> [Samenwerken aan taal | Taalbeleid](#)

Bronnen (1)

- Alfaro, C. & L. Bartolomé. 2017. "Preparing Ideologically Clear Bilingual Teachers Honoring Working-Class Non Standard Language Use in the Bilingual Education Classroom." *Issues in Teacher Education* 26(2). 11-34.
- Bonacina-Pugh, F. 2012. "Researching 'Practiced Language Policies': Insights from Conversation Analysis." *Language Policy* 11: 213–234.
- Bonacina-Pugh, F. 2013. "Multilingual label quests: A practice for the 'asymmetrical' multilingual classroom." *Linguistics and Education* 24. 142-164.
- Bonacina-Pugh, F. 2017. "Legitimizing Multilingual Practices in the Classroom: The Role of the 'Practiced Language Policy'." *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* (published online). 1–15.
- Canagarajah, A. S. 2011b. "Translanguaging in the classroom: Emerging issues for research and pedagogy." *Applied Linguistics Review* 2. 1-28.
- Cekaite, A. 2012. "Affective Stances in Teacher-Novice Student Interactions: Language, Embodiment, and Willingness to Learn in a Swedish Primary Classroom." *Language in Society* 41 (5). 641–670.
- Cekaite, A., and A. C. Evaldsson. 2008. "Staging Linguistic Identities and Negotiating Monolingual Norms in Multiethnic School Settings." *International Journal of Multilingualism* 5 (3). 177–196.
- Ceuleers, E. 2008. "Variable Identities in Brussels. The Relationship Between Language Learning, Motivation and Identity in a Multilingual Context." *Journal of Multilingual & Multicultural Development* 29(4). 291-309.
- Codó, E. & A. Patiño-Santos. 2014. "Beyond language: Class, social categorisation and academic achievement in a Catalan high school". *Linguistics and Education* 25. 51-63.
- Creese, A. and A. Blackledge. 2011. "Separate and flexible bilingualism in complementary schools: Multiple language practices in interrelationship." *Journal of Pragmatics* 43. 1196-1208.
- Evaldsson, A. C., and A. Cekaite. 2010. "'Schwedish' He can't even say Swedish" – Subverting and Reproducing Institutionalized Norms for Language use in Multilingual Peer Groups." *Pragmatics* 29 (4). 587–605.
- Heller, M. 1995. "Language choice, social institutions, and symbolic domination." *Language in Society* 24. 373-405.
- Henderson, K. I. 2017. "Teacher language ideologies mediating classroom-level language policy in the implementation of dual language bilingual education." *Linguistics and Education* 42. 21-33.
- Jaspers, J. 2005. "Linguistic sabotage in a context of monolingualism and standardization." *Language and Communication* 25. 279-297.
- Jaspers, J. 2015a. "Modelling linguistic diversity at school: the excluding impact of inclusive multilingualism." *Language Policy* 14(2)., 109–129.

Bronnen (2)

- Jaspers, J. 2015b. "Tussen meervoudige vuren: de implementatie van eentalig taalbeleid in een context van taaldiversiteit." *Pedagogische Studiën* 92. 344-360.
- Jaspers, J. 2016. "Double-Edged Valorizations of Urban Heteroglossia." In *The Multilingual Edge of Education*, edited by Piet Van Avermaet, Stef Slembrouck, Koen Van Gorp, Sven Sierens, and Katrijn Maryns (eds.). Basingstoke: Palgrave Macmillan: 191-210.
- Jaspers, J. and K. Rosiers. 2019. "Soft power: teachers' friendly implementation of a severe monolingual policy." *Journal of Multilingual and Multicultural Development*.
- Johnson, D. C. and T. Ricento. 2013. "Conceptual and theoretical perspectives in language planning and policy: situating the ethnography of language policy." *International Journal of the Sociology of Language* 219. 7-21.
- Johnson, D. C., & Stephens, C. (2018). Language policy and planning. In *The palgrave handbook of applied linguistics research methodology* (pp. 811–827). Palgrave Macmillan.
- Martínez, R., Hikida, M. & L. Durán. 2015. Unpacking Ideologies of Linguistic Purism: How Dual Language Teachers Make Sense of Everyday Translanguaging. *International Multilingual Research Journal* 9(1). 26-42.
- Palmer, D. K., Martínez, R. A., Mateus, S. G, and K. Henderson. 2014. "Reframing the Debate on Language Separation: Toward a Vision for Translanguaging Pedagogies in the Dual Language Classroom." *The Modern Language Journal* 98(3). 757-772.
- Ricento, T. and N. H. Hornberger. 1996. "Unpeeling the onion: Language planning and policy and the ELT professional." *TESOL Quarterly* 30(3). 401–427.
- Pulinx, R. Van Avermaet, P. and O. Agirdag. 2017. "Silencing linguistic diversity: the extent, the determinants and consequences of the monolingual beliefs of Flemish teachers." *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 20(5). 542-556.
- Spolsky, B. (2004). *Language Policy*. Cambridge University Press.
- Strobbe, L., Van Der Wildt, A., Van Avermaet, P., Van Gorp, K., Van den Branden, K. and M. Van Houtte. 2016. "How school teams perceive and handle multilingualism: the impact of a school's pupil composition." *Leuven Working Papers in Linguistics*. 74-99.
- Van den Branden, K. 2004. "Taalbeleid: een hefboom voor gelijke onderwijskansen." *School en Samenleving* 5. 49-66.
- Van Mensel, L. 2016. "Being a Francophone Parent with Children in Dutch-medium Education in Brussels: A Tale of Tensions and Competing Discourses." *Minorités linguistiques et société* 7. 195-211.
- Vermeire, E. (2010). *Taalwetgeving. Documentatiecentrum Vlaamse Rand (Taalwetgeving | DOCU Vlaamse Rand)*.
- Willoughby, L. 2009. "Language Choice in Multilingual Peer Groups: Insights from an Australian High School." *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 30 (5): 421–435.